

Har vi tatt integreringen for gitt?

Av Hans Jacob Huun Thomsen, prosjektleder i Civita

Hvor mange og hvilke innvandrere vi tar imot, er avgjørende for hvorvidt integreringen lykkes eller ikke. Integrering handler ikke bare om økonomi, sysselsetting og fattigdom, men også om kultur, identitet og tilhørighet. Dette notatet diskuterer integreringsutfordringene i Norge, og i hvilken grad integreringen er vellykket.

Sammendrag

Innvandringen har økt betraktelig de siste tiårene. Det har skapt store muligheter og økt velstanden for dem som har kommet hit. Samtidig skaper vedvarende høy innvandring både sosiale, økonomiske og kulturelle utfordringer.

Integreringen av innvandrere i Norge er relativt god sammenlignet med andre land. Sysselsettingsgraden og antallet som fullfører utdanning øker, og integreringen blir bedre med lengre botid. Blant barn av innvandrere peker flere piler i riktig retning.

Samtidig har vi flere utfordringer. Innvandring er hovedårsaken til økningen i både inntektsulikheten og barnefattigdommen. Innvandrere er også overrepresentert i kriminalitetsstatistikken, har lavere politisk deltakelse, høyere arbeidsledighet og mottar i langt større grad sosialhjelp.

Den norske integreringspolitikken har lenge lagt lite vekt på at kultur er en viktig faktor for hvorvidt integreringen lykkes eller ikke. Mens levekårsfaktorer som språk, arbeid og utdanning har fått stor oppmerksomhet, har utfordringer om felles tilhørighet, identitet og samhold i mindre grad blitt adressert.

Høy innvandring av mennesker med et annerledes verdigrunnlag kan nemlig skape store kulturelle motsetninger og konflikter. Det er et faktum at innvandrere, spesielt med muslimsk bakgrunn, oftere har antisemittiske og homofobiske holdninger, et mer negativt kvinnesyn, og fører med seg utfordringer som negativ sosial kontroll og æreskultur. Likevel har det lenge vært en berøringsangst for å peke på slike utfordringer, i frykt for å stigmatisere og generalisere minoritetsgrupper.

Selv med en vellykket integrering, oppstår utfordringer med sosial tilhørighet og samhold. "Integreringsparadokset" viser at jo bedre integrert man er, jo mindre akseptert føler man seg. Samtidig gjør sosiale medier det lettere å bevare identiteten til et annet land. Det viser at vi bør ha moderate forhåpninger om at integreringen bare vil gå seg til med årene.

Det er tross alt nivået på innvandringen, og hvilke grupper vi tar imot, som er de viktigste faktorene for hvorvidt integreringen lykkes. Selv om Norge har lyktes bedre med integreringen enn andre land, og ikke har "svenske tilstander", er det ingenting som tilsier at vi er fritatt for en slik utvikling. Dersom vi ikke respekterer tålegrensen for hvor mange vi klarer å integrere, vil det få irreversible konsekvenser for samfunnet.

Innledning

Det siste århundret har den demografiske utviklingen i Norge endret seg drastisk som følge av innvandring. Mens innvandrere i 1970 utgjorde om lag 1,5 prosent av den norske befolkningen, utgjør de i dag over 15 prosent. Denne andelen vil bare stige i årene som kommer. SSB [anslår](#) at innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre vil utgjøre 27 prosent av befolkningen i 2070.

Hvor mange og hvilke innvandrere vi tar imot, er avgjørende for hvorvidt vi lykkes med integreringen av dem som kommer hit. Det er åpenbart lettere å integrere 1000 flykninger enn 10 000. Samtidig er det enklere å integrere svensker enn somaliere. Det handler ikke bare om kapasiteten i mottaksapparatet og kommunale tjenester, slik vi har sett blitt utfordret med den rekordstore ankomsten av ukrainske flykninger. Det handler også om bærekraften til norsk økonomi og tilliten til vår velferdsmodell. Som [Brochmann II-utvalget](#) påpekte: «vedvarende høy innvandring kan skape økt ulikhet når det gjelder inntekt, levekår og sysselsetting, og innebærer også en risiko for verdikonflikter og kulturelle motsetninger».

På den andre siden kan det være enklere og mer kostnadseffektivt å identifisere egnede tiltak dersom det kommer mange fra samme landgruppe, slik vi har sett med den høye ankomsten av ukrainere. Det kan også gi nettverkseffekter, ved å gi grunnlag for enkelte næringer rettet mot mottakergruppen. Samtidig kan høye ankomster av én innvandrergruppe utvilsomt også føre til betydelige utfordringer med segregering og parallellsamfunn, og gjøre det vanskeligere å integreres i majoritetssamfunnet.

Selv om noen innvandrergupper, som arbeidsinnvandrere, i stor grad bidrar positivt til norsk økonomi, er ikke-vestlig innvandring – især gjennom kvoteflyktninger, asylsøkere og familiegjenforening, spesielt fra MENA-landene (Midtøsten og Nord-Afrika) – betydelig mer kostbart. Tall fra [Brochmann II-utvalget](#) i 2017 og SSB i 2013, anslår at en ordinær integrert flyktning i Norge har en livsløpskostnad over 64 år på om lag 20 millioner kroner. Til sammenligning er en ordinær nordmann en netto bidragsyter til velferdsstaten. Selv om tallene varierer sterkt basert på botid, utdanning og alder, utgjør det en utfordring for offentlige finanser å ta imot en høy andel mennesker med begrensede muligheter til å forsørge seg selv.

Dessuten vil det trolig forsterke verdikonflikter, økt segregering og fremveksten av parallellsamfunn å ta imot en høy andel mennesker med et annerledes kulturelt verdigrunnlag. Det er selvsagt ikke noe den enkelte kan noe for, men kan likevel utfordre tilliten i majoritetssamfunnet. Tross alt er det enklere med mer homogene samfunn, fordi større uenighet og verdikonflikter uunngåelig vil føre til større konfrontasjon, og dermed faren for mer statlig overvåkning og maktbruk. En liberal innvandringspolitikk, med få restriksjoner, vil trolig derfor føre til et mindre liberalt samfunn.

Innvandring og integrering er derfor et politisk brennbart tema. Spesielt viktig er det for velgere som er kritisk til innvandring, ifølge tall fra [Institutt for samfunnsforskning](#). Selv om mye taler for at integreringen i Norge går bedre enn i andre land, har vi likevel betydelig utfordringer. Som Brochmann II-utvalget konkluderer:

“Hvis det norske samfunnet ikke lykkes bedre med integreringen av innvandrere og flyktninger fra land utenfor Europa, er det risiko for at økende økonomisk ulikhet kan spille sammen med kulturelle forskjeller og svekke grunnlaget for samhørighet, tillit og samfunnsmodellens legitimitet.”

Samtidig som integreringsutfordringene har blitt tydeligere i våre naboland, er det også en økende erkjennelse om at dagens asylsystem ikke fungerer. Slik tidligere UDI-direktør Frode Forfang har påpekt i sin nye bok “Asylparadokset”, tar vi ikke imot de mest sårbare, insentiverer til livsfarlige båtturer over Middelhavet i regi av menneskesmuglere og bruker enorme ressurser på de få som kommer til Europa, fremfor på flertallet av verdens flyktninger som er internt fordrevne, eller befinner seg i nærområdene. Som Nils August Andresen, ansvarlig redaktør i Minerva, [forklarer](#): Vi bruker altså mer enn 90 prosent av alle ressurser som går til flyktninger globalt på de 10 prosentene som får beskyttelse via asylsystemet, mens vi bruker mindre enn 10 prosent av ressursene på de 90 prosentene som ikke får det. Det er altså hundregangen i ressursbruk per flyktning. Dette notatet vil ikke gå videre inn på denne problematikken – om hvilke konsekvenser dagens asylsystem har for verdens flyktninger, og hvordan det kan forbedres – men har som premiss at det ikke er særlig bærekraftig, og samtidig skaper utfordringer for mottakerlandene, slik jeg beskriver i notatet. Istedenfor vil jeg i dette notatet se på hvordan integreringen av innvandrere i Norge går, og hvordan den kan forbedres.

Det finnes ingen felles enighet om hva som menes med integrering. En vanlig forståelse er at integrering innebærer at innvandrere innlemmes i majoritetssamfunnet. Dette kan imidlertid forstås gjennom ulike tilnærminger. Multikulturalisme innebærer at det først og fremst er vertsamfunnet som skal tilpasse seg, og at innvandrere selv velger om de vil bli en del av majoritetskulturen. Assimilering

innebærer at innvandrere skal tilpasse seg majoritetssamfunnets verdier og kultur, ofte på bekostning av sin egen.

Det er også viktig å fastslå at det ikke finnes én enkeltfaktor som kan avgjøre hvor vellykket integreringen av innvandrere er. Ulike mål gir ulike svar. Mens integreringen kan være svært vellykket på noen områder, kan den være tilsvarende dårlig langs andre dimensjoner. Dessuten er innvandrere langt fra en homogen gruppe, og det er betydelig forskjeller både innad og mellom ulike landgrupper. Det bør ikke være kontroversielt å hevde at visse innvandrergupper, som typisk ligger nærmere norsk og vestlig kultur og verdier, er lettere å integrere enn andre. Det er helt naturlig at det er enklere å tilpasse seg et samfunn som ligner på sitt eget.

Fortellingen om hvor vellykket integreringen er avhenger derfor av hva slags faktorer en vektlegger, og hvilke forventninger en har til i hvor stor grad innvandrere skal tilpasse seg norske samfunnsforhold, i spennet mellom assimilering og segregasjon. Ikke minst er det av betydning hvor stor ulikhet et samfunn vil akseptere – både økonomisk, kulturelt og sosialt.

I dette notatet vil jeg diskutere hvordan integreringen av innvandrere i Norge går. Først vil jeg kort redegjøre for integreringen av arbeidsinnvandrere, som ofte blir neglisjert, før jeg ser på diverse levekårsfaktorer. Deretter vil jeg trekke frem at kultur også er en avgjørende faktor for integreringen, og løfte problematikk som negativ sosial kontroll og æreskultur, før jeg diskuterer at selv med en tilsynelatende vellykket integrering, støter man på utfordringer som “integreringsparadokset”. Til slutt konkluderer jeg med noen generelle og overordnede tiltak.

Arbeidsinnvandring

Når vi snakker om integrering av innvandrere, er det ofte underforstått at det er *asylsøkere og flyktninger* som diskuteres. Det er denne innvandrerguppen som gjerne er gjenstand for mest offentlig debatt rundt innvandringspolitikken. Imidlertid er arbeidsinnvandrere også en betydelig innvandrerguppe. Denne gruppen utgjør omtrent en tredjedel av alle innvandrere i Norge. Spesielt etter EU-utvidelsene i 2004 og 2007, og med økt behov for arbeidskraft i det norske arbeidsmarkedet, har arbeidsinnvandringen økt betydelig. Fra og med 2017 til 2022 var arbeidsinnvandring den viktigste innvandringsgrunnen. Siden har imidlertid arbeidsinnvandringen avtatt betraktelig. I 2024 kom 10 222 arbeidsinnvandrere til Norge, en [nedgang](#) på 28,3 % fra året før, og en totalt sett nedgang på 52,3 % siden 2014.

Rundt 85 prosent av arbeidsinnvandrere har bakgrunn fra et annet EØS-land, hvorav Polen er den klart største gruppen. De øvrige arbeidsinnvandrerne består i hovedsak av to grupper: arbeidsinnvandrere som kommer til Norge for sesongarbeid, og faglærte arbeidsinnvandrere som får oppholdstillatelse. Mye taler for at disse innvandringsgruppene er nettobidragstere til den norske velferdsstaten. Arbeidsinnvandrere har, uavhengig av botid, en sysselsettingsandel på [nivå](#) med befolkningen generelt, og vesentlig høyere enn både flyktninger og familieegjenforente.

Som det fremgår i [NOU 2022:18](#) “*Mellom mobilitet og migrasjon: Arbeidsinnvandreres integrering i norsk arbeids- og samfunnsliv*”, er arbeidsinnvandrere, i motsetning til flyktninger og deres familier,

ikke en del av hovedmålgruppen for norsk integreringspolitikk. Arbeidsinnvandrere fra EØS-land er ikke omfattet av integreringsloven og har verken rett eller plikt til å delta i introduksjonsprogram, eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Arbeidsinnvandrere fra tredjeland er omfattet av loven, men ikke av reglene om introduksjonsprogram. Denne gruppen har kun plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og må derfor betale for opplæringen selv, eller få den finansiert av arbeidsgiver. En viktig grunn til at arbeidsinnvandrere i hovedsak ikke er inkludert i integreringspolitikken, er at arbeidsinnvandring skiller seg fra flyktning- og familieinnvandring ved at omfanget er tett knyttet til etterspørselen i arbeidsmarkedet.

Selv om arbeidsinnvandrere er verdifulle for norsk økonomi, viser utredningen likevel at mange har mangelfulle norskkunnskaper, deltar i liten grad i frivillig arbeid, og føler på lite tilhørighet til Norge. Samtidig er de overrepresentert i deler av arbeidslivet der organisasjonsgraden er lav, lønns- og arbeidsvilkårene er dårligere og løsere tilknytningsformer er mer utbredt. Utvalget anbefaler en differensiert integreringspolitikk, som kombinerer generelle arbeidslivs- og kompetansepolitiske tiltak med målrettede integreringstiltak for å understøtte den norske modellen. Store deler av dette har regjeringen fulgt opp i stortingsmeldingen “Om integreringspolitikken: Stille krav og stille opp”.

Samtidig er det gode grunner til å ha andre forventninger til integreringen av arbeidsinnvandrere, særlig fra EØS-land, enn øvrige flyktninger og innvandrere. Det handler om at vi er en del av et stort felles arbeidsmarked, og at det dermed ikke er noe galt at noen jobber her noen år uten å bli godt integrert.

I det store og hele er likevel integreringen av arbeidsinnvandrere vellykket, i den forstand at den skaper svært lite konflikt. Det viser også SSBs [nyeste undersøkelse](#) om nordmenns holdninger til innvandring og innvandrere, hvor et klart flertall har positive holdninger til arbeidsinnvandring. I 2025 sier 73 prosent seg enige i at arbeidsinnvandring bidrar positivt til norsk økonomi. Denne andelen har vært høy helt siden spørsmålet ble introdusert i 2009. Dermed er arbeidsinnvandringen betydelig mindre kontroversiell enn asylinnvandringen, hvor det i større grad er delte syn i befolkningen.

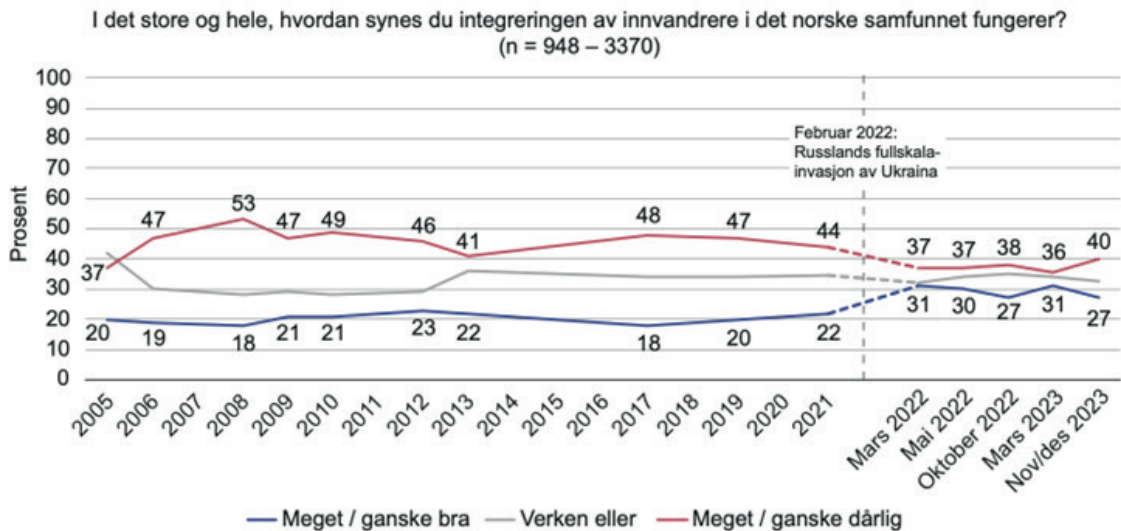
Hvordan går integreringen i Norge?

Holdningsundersøkelser

Hvert år gjennomfører SSB en undersøkelse om nordmenns holdninger til innvandring og innvandrere. Den [nyeste undersøkelsen](#), som ble publisert i juni, viser at nordmenn gjennomgående har fått mindre positive holdninger til innvandring de siste to årene. Ifølge SSB kan dette ses på som en “normalisering”, fordi holdningene er på tilnærmet samme nivå som før krigen i Ukraina. Til tross for nedgangen de to siste årene, har likevel det store flertallet av respondentene positive holdninger. De fleste er enige i at innvandrere bidrar positivt i norsk arbeidsliv og til det kulturelle livet i Norge. Et mindretall mener at innvandrere flest misbruker sosiale velferdsordninger eller at de er en kilde til utrygghet.

Samtidig viser [Integreringsbarometeret](#) at stadig flere mener integreringen går bra i Norge, sammenlignet med før krigen i Ukraina. Det er imidlertid fremdeles et flertall som mener integreringen fungerer meget/ganske dårlig.

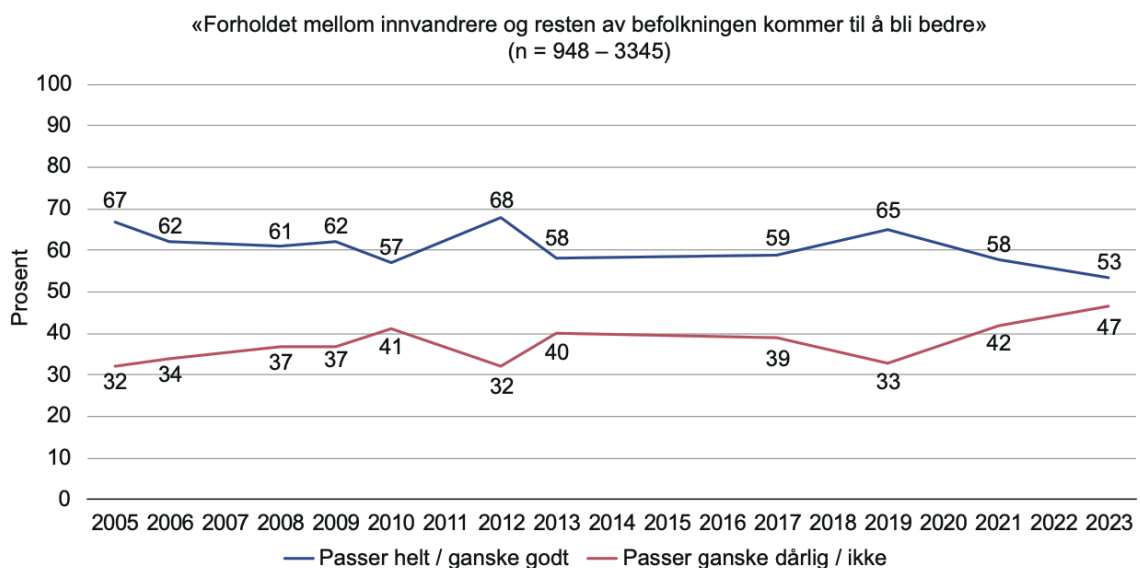
Figur 2.4. «I det store og det hele, hvordan synes du integreringen av innvandrere i det norske samfunnet fungerer?» 2005–2023. Prosent.

Kilde: Integreringsbarometeret 2024

Integreringsbarometeret viser også at det blir mindre fremtidsoptimisme rundt samholdet mellom majoritetsbefolkningen og personer med innvandrerbakgrunn. Langt færre enn tidligere er enige i påstanden: «Forholdet mellom innvandrere og resten av befolkningen kommer til å bli bedre». Tidligere har det vært et betydelig flertall som har vært enige i påstanden – i 2019 var det dobbelt så mange som var enige enn uenige – mens det i dag er tilnærmet like mange som er pessimistiske som optimistiske.

Figur 2.5. «Forholdet mellom innvandrere og resten av befolkningen kommer til å bli bedre». 2005–2023. Prosent.

Andre interessante trekk ved holdningsundersøkelsen er at ukrainske flyktninger anses å ha færre hindre for integrering. Sammenlignet med andre europeiske land legger også den norske befolkningen større vekt på at innvandrere selv er hindre for en god integrering, enn på diskriminering og tilrettelegging fra norske myndigheter.

Levekår

Så hva sier tallene? Som tidligere nevnt, er det ikke alltid helt enkelt å avgjøre hvorvidt integreringen er vellykket eller ikke. Men Integrerings- og mangfoldsdirektoratets rapport fra 2024 "[Hvordan går det med integreringen i Norge?](#)" viser flere positive utviklingstrekk:

- Flere innvandrere kommer i arbeid: sysselsettingsgraden har økt mer blant innvandrere enn i resten av befolkningen.
- Inntektsforskjellene mellom dem med og uten innvandrerbakgrunn har blitt mindre.
- Stadig flere med innvandrerbakgrunn er i utdanning. Blant barn av innvandrere er det enda flere i resten av befolkningen.
- Flere går i barnehage og fullfører videregående opplæring.
- Jo lengre man har bodd i Norge, jo bedre integrert er man.

I tillegg viste Brochmann-utvalget at etterkommere av innvandrere gjør det svært bra på viktige samfunnsområder og tilpasser seg samfunnets normer og verdier:

«Velferdsmodellen er også en ressurs for å fremme langsiktig integrasjon. Dette reflekteres i sterk grad av at mange etterkommere av innvandrere gjør det svært bra på viktige samfunnsområder – både i utdanning og i arbeidsliv. I tillegg tyder undersøkelser på at etterkommere langt på vei tilpasser seg majoritetens normer og verdier. De sentrale institusjonene i det norske systemet later til å legge et godt grunnlag for integrasjon av både barn som ankommer tidlig, og innvandreres etterkommere.»

Selv om flere faktorer peker i riktig retning, er det fremdeles stor forskjell mellom personer med innvandringsbakgrunn og den øvrige befolkningen.

- Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre får i snitt lavere karakterer i grunnskolen enn befolkningen for øvrig.
- Innvandregutter fullfører videregående opplæring i lavere grad enn både innvandrerjenter og befolkningen uten innvandrerbakgrunn, selv om fullføringsandelen har økt betraktelig siden 2015.
- Arbeidsledigheten blant innvandrere er nesten fem ganger så høy som i den øvrige befolkningen, selv om forskjellene er redusert siden pandemiåret 2020. Norskfødte med innvandrerforeldre er oftere i jobb enn jevnaldrende innvandrere.
- Den politiske deltagelsen er vesentlig lavere i innvandrerbefolkningen. Ved stortingsvalget i 2021 stemte 80 prosent av befolkningen uten innvandrerbakgrunn, 50 prosent av innvandrerne og 52 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre.

- Innvandrere er overrepresentert både blant de som begår lovbrudd, og blant ofrene.
- Innvandrere benytter seg også [i større grad av sosialhjelp](#) av sosialhjelp enn resten av befolkningen. [Sju av ti](#) sosialhjelpskroner går til innvandrere.
- Ikke-vestlig innvandring er en [hovedforklaring](#) på sterk økning i barnefattigdom.
- Innvandring står for tilnærmet [halvparten](#) av den økte inntektsulikheten i Norge.
- Unge med innvandrerbakgrunn blir oftere utsatt for negativ sosial kontroll.

En aktuell debatt er hvorvidt innvandring er årsaken til økt kriminalitet. Mens visse peker på at innvandrere er overrepresentert på kriminalitetsstatistikken, mener andre at det først og fremst skyldes innvandrernes dårlige levekår. For eksempel hevder Rød Ungdom-leder Amrit Kaur i et [debattinnlegg](#) i Aftenposten at rasismen fremdeles florerer i politikken, og trekker frem Arbeiderpartiet som peker på kultur som en årsak til ungdomskriminalitet. Så hva skyldes kriminalitet: innvandrernes kultur eller fattigdom og trangboddhet?

Først og fremst er det et faktum at innvandrere er massivt overrepresentert i kriminalitetsstatistikken. Det gjelder både flyktninger og familiegjenforente, men også norskfødte med innvandrerforeldre. I en [rapport fra Oslo-politiet](#) fremkommer det at 75 prosent av ungdommene som begår gjentatt kriminalitet i Oslo, er født i Norge, og at 77 prosent av de samme ungdommene har innvandrerbakgrunn.

Samtidig er det stor forskjell på ulike landgrupper. SSB viser at innvandrere fra Afrika og Midtøsten har mye [høyere kriminalitetsrater](#) enn de fra Asia og Øst-Europa. Spesielt unge somaliske menn skiller seg ut. Per 1.000 innbyggere står menn mellom 15 og 24 år med bakgrunn fra Somalia for 2.119 siktelser, i perioden 2020 til 2023. For øvrige bosatte i Oslo, er det samme tallet 209.

Forskning viser at kriminaliteten synker med økt botid. Og overrepresentasjonen blant innvandrere har blitt redusert de siste tyve årene. Det er heller ingen tvil om at sosioøkonomiske forhold er en årsaksforklaring til kriminalitet. Likevel viser [nyere forskning](#) at sosioøkonomiske forhold betyr mindre enn tidligere antatt for ungdomskriminalitet, og at familie og nærmiljø har større innflytelse. Forskningen peker på at unges kriminelle adferd ofte er et resultat av hvilke handlinger som blir moralsk og sosialt akseptert i miljøene de vokser opp i. Mens sosial utsatthet forklarer rundt 4 prosent av kriminaliteten, står moral, selvkontroll og miljø for nærmere 60 prosent. Det stemmer overens med en fersk rapport fra [Sveriges Brottsförebyggande råd](#), som også mener at sosioøkonomisk bakgrunn har liten betydning for kriminaliteten.

Det viser at kulturelle normer også er en viktig årsaksforklaring til kriminalitet. Det betyr ikke nødvendigvis at økt innvandring i seg selv vil medføre økt kriminalitet, eller at det er medfødte trekk, men at det er stor forskjell blant ulike innvandrergruppers kultur. Som Almir Martin, fagspesialist innen integrering, mangfold og inkludering, [skriver](#): Det handler om enkelte miljøers æreskultur, maskulinitetsideal og verdihierarki som gjør at vold, trusler og sosial kontroll får fotfeste.

En annen aktuell debatt er selvforsørgelsesgraden blant innvandrere. Den gjorde seg gjeldende etter at Frps stortingsrepresentant Erlend Wiborg [ba](#) arbeids- og sosialminister Tonje Brenna om å beregne hvor stor andel av flyktninger og innvandrere som er selvforsørget. Svaret, som også ble gjengitt i [en artikkel i Klassekampen](#), lød som følgende: 8 av 10 innvandrere er selvforsørget – til tross for at bare 2 av 3 er sysselsatt. Tallet hadde blitt hentet fra SSB, som hadde sett bort fra Wiborgs presisering om at “selvforsørgede” innebærer mennesker som lever av egen arbeidsinntekt. Som Kjetil Rolness påpeker i en oppklarende [Substack-kommentar](#), er derfor dette tallet svært misvisende. Siden SSB ikke har noen offisiell definisjon av «selvforsørget», tolket de begrepet slik at det også innbefatter personer som tjener av andres arbeidsinntekt, nemlig den i husholdningen som tjener mest. Attpåtil var denne inntektsgrensen satt til 66.600 kroner under fattigdomsgrensen. I tillegg kunne de andre i familien – og eventuelt storfamilien – motta ubegrenset med trygd, og likevel bli regnet som selvforsørgende. Som Rolness trekker frem:

“Dette er interessant med tanke på store innvandrergupper med lav sysselsetting blant kvinnene, og mange personer i husstanden. Jeg tror en hovedforsørger i disse gruppene ville blitt overrasket over å få vite at: Den hjemmeværende kona di er selvforsørget. Den arbeidsledige sønnen din er selvforsørget. Den uføretrygdede onkelen din er selvforsørget. Og så videre. Så lenge de deler bolig med deg. SSB har altså laget en terskel som nesten alle kan hoppe over.”

Diskriminering av innvandrere

Det er viktig å påpeke at integrering er en toveisprosess, som stiller krav til både innvandrere, majoritetsbefolkningen og myndighetene. Rasisme og diskriminering mot innvandrere er en utfordring for en vellykket integrering, fordi det kan være et hinder for gode levekår i seg selv, men også fordi det fører til mindre tillit, dypere splittelse og lavere tilhørighet til fellesskapet. Selv om denne problematikken er langt mindre i Norge sammenlignet med andre land, er det fremdeles verdt å nevne flere utfordringer som minoritetsbefolkningen møter på som vanskeliggjør en god integrering. Mer enn [annenhver](#) innvandrer har opplevd diskriminering i samfunnet. Det gjelder på flere områder:

- .Jobbsøkere med utenlandske navn har [25% lavere sannsynlighet](#) for innkalling til jobbintervju enn norske søkere med lik kvalifikasjon. [1 av 4](#) innvandrere i Oslo opplever diskriminering i arbeidslivet.
- Personer med arabiske navn har [16 % lavere sannsynlighet](#) for å få leie bolig sammenliknet med norsktalende søkere med samme jobbstatus.
- [Hver tredje tenåring](#) med flerkulturell bakgrunn har opplevd rasisme, hvor mesteparten foregår på skolen. Diskriminering bidrar til lavere skoleresultater, dårligere trivsel og økt risiko for frafall.

Integrering handler også om kultur

En viktig erkjennelse i innvandrings- og integreringspolitikken er at en vellykket integrering handler om mer enn å få seg arbeid, utdanning og bolig. Det handler også om kultur, verdier og holdninger. Som professor Grete Brochmann [beskriver](#), har denne tilnærmingen lenge vært undervurdert i den norske

tilnærmingen til integrering. Det er tilgangen til utdanning, helse og arbeid som har dominert den norske integreringspolitikken. Som Brochmann påpeker har de mellommenneskelige, identitetsrelaterte og kulturelle møtene i mindre grad vært i myndighetenes søkelys – trolig på grunn av en selvpålagt forsiktighet i tråd med tidsånden. Nykommere skulle få velge selv «hvor norske» de ønsket å bli, så lenge de var lovlidige borgere og – så langt som mulig – bidro i arbeidslivet. Selv om temaet ble introdusert med begrepet “hverdagsintegrering” i Solberg-regjeringens integreringsstrategi fra 2019 – som diskuterte utfordringer ved de sosiale og følelsesmessige aspektene ved å være innvandrere i Norge – er det fremdeles en viss berøringsangst knyttet til å diskutere de kulturelle utfordringene ved innvandring og integrering.

Debatten i forbindelse med Abid Rajas bok *Vår ære og vår frykt: En personlig reise i det muslimske Europa* er et godt eksempel på denne berøringsangsten, og understreker mye av problemet. Boken, som er en slags reiseskildring av innvandringens konsekvenser i Europa og på videregående skoler på Oslos østkant, beskriver et dystert bilde. Raja mener Europas muslimer har blitt mer konservative og segrerte fra storsamfunnet enn tidligere, og frykter dette også vil skje i Norge om vi ikke tar grep. Han mener integreringen ikke bare vil “gå seg til”, og spør om [toleranse er rett medisin](#).

Raja beskriver utviklingen på videregående skoler i Oslo, der andelen med minoritetsbakgrunn er over 75 prosent og noen nærmere 100 prosent. “Her dominerer det religiøse konformitetspresset, elever ber på skolen, jenter føler seg sosial presset til å dekke seg til, og sjargongen er homofiendtlig.” Han mener fremveksten av islam – som blant annet hverken tillater homofili, sex utenfor ekteskapet eller blasfemiske ytringer – truer vestlige verdier.

Det kom flere reaksjoner og ble en stor offentlig debatt i kjølvannet av boken. Direktøren i Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMdi) uttalte i [Aftenposten](#) at Abid Raja beskrev deres hverdag. Mangfoldsrådgivere som først og fremst må håndtere utfordringer som negativ sosial kontroll, utøvet av elevene selv.

Vi hører stadig ungdom bruke religiøse ord og uttrykk for å begrunne negative holdninger til skeive, til folk som har sex utenfor ekteskapet, eller som gifter seg på tvers av storfamiliens ønsker. (...) Hva skyldes kultur, og hva skyldes religion? Det kan være vanskelig å skille. Uansett er det et problem at religion i praksis brukes som begrunnelse for å begrense enkeltpersoners frihet og grunnleggende rettigheter. I mange tilfeller er kontrollen på skolen en forlengelse av den som finnes på andre arenaer, som i familien og storfamilien. Brødre som ventes å overvåke sine søstre, er dessverre et kjent fenomen.

I etterkant [fortalte](#) også Abid Raja om flere støttende meldinger fra skoleansatte og rektorer. Mange var imidlertid kritiske. Naja Ahmet i Sosialistisk Ungdom [mente](#) utspillet var polariserende og stemplende, mens Athar Ali, leder i Norsk Innvandrerforum og tidligere Rødt-politiker, [sammenlignet](#) Raja med Fremskrittspartiet og Human Rights Service, og mente han ikke inviterte til dialog. Abdullah Alsabeehg, bystyrerepresentant for Oslo Ap, kalte Rajas kronikk for en «[gavepakke til ytre høyre](#)». [Linda Noor](#) leder i Minotenk, hadde problemer med å tro at Abid Raja faktisk mente det han sa, og mente det bikket over i demagogi.

Diskusjonen om Abid Rajas bok ligner til forveksling på den danske debatten i etterkant av en [tale](#) i Folketinget fra Socialdemokratiets innvandringspolitiske talsperson, Frederik Vad. Han snakket om den tredje erkjennelse i innvandrings- og integreringspolitikken:

Den **tredje** erkendelse er jo så den, vi står over for nu, og den er ikke helt sivet ind, synes jeg, i store dele af befolkningen og heller ikke herinde på Christiansborg. Og det er jo en erkendelse af, at arbejde, uddannelse, bolig, turpas til foreningslivet og en pletfri straffeattest ikke er nok, hvis man samtidig bruger sin position til at undergrave det danske samfund indefra. (...) Ja, svaret er, at vi får en bredere forståelse for, hvad den nye værdikamp er. Det handler også om nu, hvilken pædagogik, hvilken kultur og hvilken ånd de mennesker, der er i fronten i vores velfærdssamfund og i vores civilsamfund, er bærere af. Hvad møder de de mennesker med? Et parallelsamfund er ikke længere kun et boligområde i Ishøj. Det kan også være et kantinebord i en statslig styrelse. Det kan også være et apotek i Nordsjælland. (...) Tager man det her samfund til sig, og gør man alt, hvad man kan, for, at ens børn helt og fuldt bliver en del af det danske samfund, så skal man ikke møde diskrimination og forskelsbehandling. Det vil Socialdemokratiet altid stå på mål for, men vi vil ikke have æreskultur, vi vil ikke have et kollektivt frihedsbegreb, og vi vil ikke have, at mennesker, der kan flydende dansk, har gået i dansk skole og været i det danske uddannelsessystem og har et dansk arbejde, bruger deres position i samfundet til at undergrave Danmark indefra.

Til tross for at både Danmark og Socialdemokratene lenge har stått for en streng innvandringspolitikk, var Vad opptatt av å fremheve at integrering også handler om å fullt tilslutte seg danske verdier, og at det ikke var nok med kun arbeid, utdanning og språkkunnskaper. Talen skapte stor debatt i Danmark, slik Rajas bok gjorde i Norge. Danske forskere skrev i Altinget: I Frederik Vads racistiske menneskesyn bliver du aldrig dansk, hvis du er muslim. [I Frederik Vads racistiske menneskesyn bliver du aldrig dansk, hvis du er muslim](#). Redaktør Paula Larrain [skrev](#) at Frederik Vad ikke ante hva danske verdier er, og anklaget han for etnosentrisme, xenofobi og "kulturforskrekkelser". "Han forsøker å gjøre alle muslimske medborgere til et problem og en trussel mot alle danskers frihet", skrev hun.

Kritikken mot Frederik Vad og Abid Raja er på mange måter lik. De beskyldes for polarisering, stigmatisering og for å skape grobunn for rasisme. Fremfor å erkjenne de kulturelle utfordringene som ikke-vestlig innvandring medfører, legger flere av kritikerne vekt på storsamfunnets manglende evne til å integrere innvandrere. Som da SU-nestleder Naja Ahmet [skrev](#) at "dette handler om hverdagsrasismen og islamofobien som dessverre eksisterer i samfunnet vårt, ikke hvorvidt deres verdier er forenlige eller ikke. For å motarbeide dette må det bli satt på plass tiltak som fungerer. Vi trenger flere fritidstilbud som samler ungdom på tvers av miljøer, en sosial boligpolitikk som motvirker segregering i byene, og en omfordelende skattepolitikk som løfter flere ut av fattigdom."

Nok en gang er det ikke innvandringen som er problemet, men integreringspolitikken. Daværende leder av Antirasistisk Senter, Hatem Ben Mansour, sier det i klartekst [klartekst](#): "Antallet er ikke avgjørende for integrering. Og svaret på spørsmålet er: Ja, integreringen løser seg i stor grad dersom innvandrere og deres etterkommere stiller økonomisk likt med andre." Han mente videre at det å peke på kultur som en viktig faktor for integreringen er "kulturrasisme", og trakk frem en undersøkelse fra [Pew Research Institute](#) fra 2018 som viste at 58 prosent av nordmenn mente at vår kultur er overlegen andres, mens kun 26 prosent av svensker mente det samme. Som om Sverige er kroneksempelen på en vellykket integrering.

Unnlatenheten overfor kultur som faktor, ble også synlig sommeren 2023. På en vitnemåls-utdeling på en skole i Groruddalen nektet flere gutter å håndhilde på en kvinnelig rektor. Da rektoren tok kraftig til motmæle, ble hun kastet under bussen av sin egen skoleledelse. Daværende skolebyråd fra SV mente vi skulle ha respekt for mangfold i Oslo-skolen, mens Antirasistisk senter kalte hendelsen for rasistisk, før de beklaget seg og mente det var et eksempel på kultur-overlegenhet istedenfor. Deretter presterte den samme utdanningsbyråden, Sunniva Holmås Eidsvoll å [uttale](#) at *“en høy andel foreldre med et annet morsmål enn norsk hjemme er ikke et problem i seg selv”, og “å ikke invitere til barnebursdag og bruke skjellsord mot skeive handler ikke bare om religion. Fremmøte på foreldremøte handler ikke om religion. Det handler ofte om levekår og foreldre som har mye å stri med.”* Det skjedde i forbindelse med en sak om en familie som valgte å flytte datteren til en privatskole, grunnet for store kulturforskjeller i en klasse med få barn som har norsk som morsmål.

Disse utsagnene viser at det fremdeles er langt fra konsensus om at både kultur og nivået på innvandringen er betydelige faktorer for hvorvidt integreringen lykkes. Å påstå at visse kulturer og verdier er mer ønskelige enn andre, bør dessuten ikke være særlig kontroversielt. Det handler om å ha en felles forståelse av samfunnet vi er en del av, og hvilke holdninger og verdier vi verdsetter og skal tolerere. Alternativet er en kulturel relativistisk tilnærming der vi ikke har en forståelse av hva fellesskapet skal bestå av. Dessuten er ikke norske verdier statiske, men et resultat av verdiene som flertallet verdsetter. Det er grunnen til at vi anser kvinners og homofile rettigheter som “norske verdier”. Ikke fordi det ikke finnes nordmenn som motsetter seg dem, men fordi det gjennom historien har blitt et flertall for slike verdier. Med andre ord vil norske verdier endres dersom mange nok støtter opp under at kvinner skal bruke hijab, eller at homofili er en synd.

Dessuten er det ikke til å stikke under en stol at visse kulturer og religioner har et verdigrunnlag som kan kollidere med vårt eget. Å påstå at slike forskjeller kun handler om levekår er feil. Rike land som Saudi-Arabia og Qatar har vesentlige andre normer og verdier enn Norge.

Det er for eksempel et [faktum](#) at unge med innvandrerbakgrunn har vesentlig lavere aksept for homofili – noe den norskpakistanske TV-kjendisen Noman Mubashir har [fortalt om](#): «Jeg har besøkt flere skoler den siste tiden og ser det samme. Verdikonservative, homofobe gutter som håner meg litt og stiller vanskelige og til tider dømmende spørsmål”.

Det er også godt dokumentert at antisemittisme er vesentlig mer utbredt blant muslimer – både i [Europa](#) og i [Norge](#). I Berlin har [politisjefen uttalt](#) at jøder og homoseksuelle bør skjule deres identitet i visse “arabiske” områder.

Ikke minst er negativ sosial kontroll og æreskultur en vesentlig utfordring som ikke-vestlig innvandring medfører. Aldri før har [så mange](#) fått hjelp av myndighetene mot tvangsekteskap, og ufrivillig opphold i utlandet som i 2024. Ifølge Kripos er tvang og æresvold blitt «[hverdagskriminalitet](#)». De aller fleste har [bakgrunn](#) fra enten Syria, Somalia, Irak, Pakistan eller Afghanistan. Alle landene er muslimske.

Over 2700 personer fikk i 2024 hjelp etter å ha blitt utsatt for negativ sosial kontroll eller æresvold.

Tre av fire som rammes er jenter og unge kvinner, og halvparten er under 18 år. Jenter møter forventninger om at de skal oppføre seg anstendig og vise ærbarhet, mens gutter møter press knyttet til maskulinitet og kontroll av søstre.

Det skjer ikke bare på tvers av generasjoner, men som både Abid Raja og [Proba Samfunnsanalyse](#) beskriver, også mellom elever og ungdommer på skolen. De trekker frem, slik tidligere forskning også har gjort, at negativ sosial kontroll er mest utbredt i miljøer som preges av kollektivism, patriarkalske verdier og æreskultur. Mange av elevene de har intervjuet, knytter press om en bestemt adferd til religion, mens andre elever vektlegger kulturelle tradisjoner. IMDi [oppsummerer](#) det slik:

Nå gir flere unge uttrykk for svært konservative religiøse holdninger. Noen tar avstand fra sentrale verdier som ytringsfrihet, likestilling og kjønns- og seksualitetsmangfold. Risikoen for dette er større på skoler der andelen med innvandrerbakgrunn er høyest. Der kan slike holdninger lettere sementeres fordi de møter liten eller ingen motstand.

Å påpeke disse utfordringene kan selvsagt være stigmatiserende og generaliserende for mange muslimer og innvandrere som ikke vedkjenner seg slike verdier og holdninger. Men selv om det hverken gjelder eller rammer alle – eller samtlige muslimer må stå til ansvar for homofobi, antisemittisme eller æreskultur – må vi likevel kunne adressere helt reelle samfunnsproblemer. At noe oppfattes som sårende eller polariserende, betyr ikke at det er feil. Det er dessuten kvinner og homofile i minoritetsbefolkningen som rammes spesielt av negativ sosial kontroll og æreskultur, og som må betale prisen for vår unnfalighet og berøringsangst.

Et eksempel på denne berøringsangsten var Christopher R. Fardan, forsker ved Senter for ekstremismeforskning (C-REX), som [tok til orde i Aftenposten](#) for å gå bort fra æreskultur som begrep. Han vil snakke om vold i nære relasjoner istedenfor, fordi dagens debatt kan stigmatisere muslimer og islam. Selv om det er en helt naturlig reaksjon å ikke ville fremstå som krenkende overfor minoritetsgrupper, er det nettopp de utsatte i disse miljøene som trenger samfunnets støtte. Med denne berøringsangsten gjør man seg i realiteten til systemtro forsvarere av konservativ islam, og lar skadelig kulturell praksis få fritt spillerom. Dessuten fremviser det en betydelig dobbeltmoral og selektiv aktivisme å ikke kritisere konservative muslimer, når vi stadig vekk, helt rettmessig, kritiserer kristenkonservative holdninger ellers i samfunnet. Vi hadde for eksempel aldri akseptert at kristenkonservative ville unngått å håndhelse på kvinner. Det er heller ikke lenge siden det ble ramaskrik da en kristen privatskole forkynte til sine elever at abort er drap og homofili er synd. På samme måte bør vi kritisere patriarkalske holdninger i moskeer og muslimske trossamfunn. [Som Ola Svenneby, leder i Unge Høyre, påpeker](#): “Det er hverken ekskludering, rasisme eller diskriminering. Det er å inkludere religiøse minoriteter i det fellesskapet de har bosatt seg i.”

Antallet betyr noe

En annen unngåelig konsekvens av høy innvandring, som ikke kan begrenses gjennom integreringspolitikk, er segregering og såkalt “hvit flukt”. De siste tyve årene har [antall innbyggere](#) med norsk bakgrunn i 30-årene i bydelene Stovner, Grorud, Søndre Nordstrand og Alna stupt. Derfor blir det enklere å ikke erkjenne utfordringene og si at det ikke er noen problemer, når vi bor så oppdelt

og segregert som vi gjør – spesielt i Oslo – og dermed ikke blir konfrontert med integreringsutfordringene på skolen eller hos sin nabo. Samtidig er det verdt å merke seg at Oslo er blant de minst segregerte storbyene i Europa. Oslo har den samme minoritetsandelen som Malmö [nådde](#) i 2004, og Göteborg i 2016, og som siden bare har steget. I bydelen Rinkeby i Stockholm, som lenge har blitt omtalt som en av Sveriges farligste nabolag, er minoritetsandelen på hele [92 prosent](#). Dessuten viser [omfattende forskning](#) at jo mer mangfoldig et samfunn blir, jo dårligere sammenhengskraft får man.

Derfor er antallet og hvilke innvandrere vi tar imot avgjørende for hvorvidt integreringen lykkes. Selv om Norge har lyktes bedre med integreringen enn andre land, og ikke har “svenske tilstander”, er det ingenting som tilsier at vi er fritatt for en slik utvikling. Konsekvensene av den høye innvandringen ser man først mange år senere.

Senest i 2020 viste en [internasjonal undersøkelse](#), Migration Policy Index, at Sverige – som de siste ti årene har tatt imot [1,2 millioner innvandrere](#) – var best i verden på integrering. De trakk frem at Sverige utmerket seg innenfor områder som arbeidsmarked, familiegjennforening og tiltak mot diskriminering. Norge falt derimot på rankingen på grunn av økt bruk av midlertidig oppholdstillatelse.

Nå ligger Sverige i [Europa-toppen](#) når det kommer til drap med skytevåpen. Blant grupper av innvandrere har det dannet seg sterke nettverk av voldelige klaner og kriminelle organisasjoner som politiet ikke lenger klarer å håndtere. De har ikke lenger [kontroll](#) på kriminalitetsutviklingen i de innvandrertette områdene. [En svensk polititopp](#) sier at «situasjonen ikke har vært så farlig i landet siden 1945».

Det viser at når det kommer en stor andel mennesker til et land med et annet språk og kultur, vil det nødvendigvis oppstå konflikter. Ikke minst når de i utgangspunktet har færre ressurser, blir det enklere å rekruttere dem til kriminell aktivitet, bidra til segregering og skape voksende parallel-samfunn.

Som vi har sett i Sverige, kan en innvandringstakt som går fortere enn integreringen, gi irreversible konsekvenser for samfunnet. Om vi ikke respekterer tålegrensen for hvor mange vi klarer å integrere, vil vi ikke kunne snu utviklingen senere. Derfor kan ikke standardsvaret være at man bare skal få en bedre integreringspolitikk. Som Nils August Andresen betimelig [slår fast](#): “Tanken om at vi etter femti år med innvandring plutselig skal finne nøkkelen som gjør at vi klarer det tidligere og nåværende politikere ikke har klart, på tross av flere offentlige utredninger, utallige programmer og talløse offentlige milliarder, slår meg som nesten utillatelig naiv.”

Integreringsparadokset

Til tross for at flere piler peker i riktig retning for integreringen i Norge, føler stadig flere seg diskriminert. Ifølge IMDis [årlige indiktorrapport](#), opplever barn av innvandrere mer diskriminering og føler seg mindre akseptert enn de som selv har innvandret. Denne trenden, som kalles for “integreringsparadokset”, er imidlertid ikke unik for Norge, og er vel [dokumentert på forskningsfeltet](#): Jo bedre integrert man er, jo mindre akseptert føler man seg.

En slik trend har blitt aktualisert med debatten om “eliteinnvandrere”, startet av Romerikes Blads samfunnsredaktør Rima Iraki. Hun [skrev](#) om barn av innvandrere, født og oppvokst i Norge, med høy utdanning og gode jobber, som likevel ikke føler seg hjemme i Norge og dermed vil flytte “hjem igjen”. Som en formulerer det: “Våre foreldre gjorde alt for å immigrere, men oppdro en generasjon med barn som prøver å vende hjem igjen”. Blant annet [skrev NRK i etterkant en sak](#) om en ung kvinne som vil flytte til Dubai, fordi hun hverken følte seg eller ble sett på som helt norsk. Som hun forteller:

“Norge er et trygt og godt land, og jeg setter stor pris på mye av det norske samfunnet, men samtidig opplever jeg at det finnes noen ubevisste barrierer her, spesielt mot folk med minoritetsbakgrunn, for eksempel de fra Midtøsten. (...) Jeg har jo religionsfrihet her, selvfølgelig. Men i en by som Dubai ville det vært langt mer rom for å praktisere troen min uten å måtte forklare meg hele tiden. Det gir en annen form for trygghet i hverdagen.”

Selv om [forskningen](#) faktisk viser at utvandringen blant nordmenn med innvandrerbakgrunn ikke har blitt vanligere de siste årene, er likevel debatten både interessant og relevant. Den føyer seg nemlig inn i rekken av flere lignende saker om nordmenn med innvandrerbakgrunn, som – i hvert fall på papiret – er vel integrerte, men som allikevel ikke føler seg aksepterte. Deriblant Yasmin El Mousaoui, presse-ansvarlig i *Amnesty*, som [gikk ut i VG](#) og mente NRK knuste drømmen hennes da hun ikke fikk lov til å bruke hijab som nyhetsanker. “NRK vil ha mangfold, men ikke med en kvinne med hijab på skjermen”. Eller artist og skuespiller Jonas Benyoub som [kritiserte](#) Theatercafeens manglende mangfold på kafeens vegger.

Selv om det ikke er entydige forklaringer på dette integreringsparadokset, kan én forklaring være at innvandrere som lykkes, og blir en del av middelklassen, får økt bevissthet og oppmerksomhet om klasseskiller og forskjellsbehandling. Integrering er som kjent en toveisprosess, som krever både innsats fra den enkelte innvandrer og åpenhet fra majoritetssamfunnet. En annen forklaring, som tidligere statssekretær Ove Vanebo trekker frem i en [kommentar i Morgenbladet](#), kan være at når forskjellene blir små, leter vi etter nye ting å problematisere. Han trekker veksler på sosiologen Emile Durkheim, som påpekte at det alltid vil være en viss mengde harme i samfunnet. Til tross for stadige fremskritt, vil mengden kritikk oppleves som noenlunde konstant. Det skyldes at vi mennesker ofte har en tendens til å fokusere på det negative og kritikkverdige – noe mediene er et godt eksempel på. Ikke minst har vi også en tendens til å legge vekt på det som skiller oss, som vanskeliggjør integreringsprosessen for både innvandrere og majoritetssamfunnet.

I boken *Das Integritationsparadox* hevder den syrisk-tyske sosiologiprofessoren Aladin El-Mafaalani at integrasjonsparadokset også er et slags sunnhetstegn, fordi det viser at innvandrere tør å kreve en plass ved bordet, og forventer å delta i samfunnet på lik linje med andre. Han påpeker at multikulturelle samfunn aldri vil oppnå en form for harmoni, og at konflikter vil være unngåelige – og at disse konfliktene vil oppstå oftere med en liberal innvandringspolitikk, som fører til nye førstegenerasjons innvandrere hvert år, og dermed gjør situasjonen mer kompleks. El-Mafaalani mener en vellykket integrering ikke handler om fravær av konflikt, men evnen til å håndtere uenighet konstruktivt.

Samtidig er det verdt å peke, slik Vanebo gjør, at en nasjonal identitetsfølelse – som mange vil si er en viktig forutsetning for integreringen – vanskeliggjøres med dagens globaliserte verden, hvor sosiale medier gjør det enklere å bevare identiteten til et annet land. Det viser at vi bør ha moderate forhåpninger om at integreringen bare vil gå seg til med årene.

Konklusjon

Integrering handler ikke bare om å sikre at innvandrere kommer i arbeid og utdanning, men også om tilhørighet, identitet og felles verdier. En vellykket integrering forutsetter derfor at vi erkjenner både de økonomiske og kulturelle utfordringene ved høy innvandring, og at vi utvider vår forståelse av hva integrering innebærer. I lang tid har norsk integreringspolitikk hovedsakelig fokusert på strukturelle forhold som språk, arbeid og utdanning, mens kulturelle faktorer – som holdninger til likestilling, homofili, ytringsfrihet og religiøs toleranse – har blitt lagt mindre vekt på. Det har bidratt til berøringsangst og manglende vilje til å diskutere verdikonflikter som i praksis berører mange – ikke minst kvinner og minoriteter i minoritetsmiljøer.

Samtidig står vi overfor et grunnleggende dilemma: Hvor mye økonomisk, sosial og kulturell ulikhet er vi som samfunn villige til å akseptere? På den ene siden er det ikke gitt at innvandrere og barn av innvandrere må ha samme nivå på arbeidsdeltakelse, utdanning og liberale verdier, for at integreringen skal anses som vellykket. Som Brochmann II-utvalget forklarer vil et slikt mål være lite realistisk, fordi kostnaden ved å integrere flyktninger for den øvrige befolkningen vil være høyere i Norge enn i mange andre land. Det følger av ambisjonen om å videreføre en relativt jevnt fordelt levestandard som i historisk og global sammenheng er på et svært høyt nivå.

Dessuten kan målet om full tilslutning til liberale verdier, gå på bekostning av grunnleggende liberale prinsipper som tros- og ytringsfrihet. Et liberalt samfunn kjennetegnes å ha toleranse for standpunkter vi ikke deler. Det betyr ikke å være overbærende til hva som helst, men å avstå fra å bruke makt mot meninger og ytringer vi ikke liker.

Samtidig kan vi ikke bli for opptatt av at politikken i seg selv skal være liberal. Viktigere er hvorvidt konsekvensene av politikken fører til et mer eller mindre liberalt samfunn. En ubegrenset toleranse vil trolig føre til et mindre liberalt samfunn ved at de intolerante får fritt spillerom til å undergrave andres frihet. Dessuten vil våre liberale og demokratiske verdier forvitte dersom en stor nok andel av befolkningen ikke vedkjenner seg dem.

Dersom vi ikke tilpasser innvandringstakten til absorberingstakten vil for store forskjeller undergrave fellesskapsfølelsen, skape mistillit og true legitimiteten til vår samfunnsmodell.

Når innvandring i stor grad forklarer økende barnefattigdom og inntektsuliket, står for en uforholdsmessig høy andel av kriminaliteten og sosialhjelpen, og skaper store kulturelle verdikonflikter og svekker sammenhengskreften i samfunnet, må vi tørre å stille spørsmål ved bærekraften i dagens innvandringsnivå. Det er ikke nødvendigvis et tegn på dårlig integreringspolitikk, men på at omfanget og sammensetningen av innvandringen gjør integrering vanskeligere.

Derfor må vi anerkjenne at antallet og hvilke grupper vi tar imot, er avgjørende for hvorvidt integreringen lykkes. Den høye asylinnvandringen, spesielt fra ikke-vestlige land, fører til utfordringer som ikke uten videre kan løses gjennom “en bedre integreringspolitikk”.

Skal vi verne om det åpne, liberale og tillitsbaserte samfunnet, må vi også stille krav om tilpasning og aksept for felles verdier. Integrering må derfor innebære mer enn deltakelse i arbeidslivet, men også handle om å tilslutte seg grunnleggende prinsipper som likestilling, ytringsfrihet og individets rettigheter. Det forutsetter at vi er tydelige på hvilke verdier samfunnet bygger på. Dersom en stor nok andel av befolkningen ikke støtter opp under verdiene samfunnet er bygget opp av, vil naturligvis også disse verdiene forvitte.

Skal integreringen lykkes bedre fremover, må vi derfor:

- **Begrense innvandringsnivået**, spesielt fra grupper der integreringsutfordringene er størst, slik at samfunnet faktisk har kapasitet til å lykkes med dem som allerede er her
- **Utvide integreringsbegrepet** til å omfatte kulturell tilpasning og sosial tilhørighet, ikke bare strukturelle levekår.
- **Stille tydelige krav** til verdimeslig tilslutning, særlig i møte med æreskultur og negativ sosial kontroll.
- **Styrke fellesskapet** gjennom en felles forståelse av hva det vil si å være en del av det norske samfunnet.

Uten en mer realistisk og helhetlig tilnærming vil vi stå i fare for at ulikhetene – både økonomiske og kulturelle – øker ytterligere, og at tilliten som bærer velferdsstaten og samfunnsmodellen, svekkes. Det kan vi ikke ta lett på.

Civita er en liberal tankesmie, som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Den enkeltes publikasjons forfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsytere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemeldinger, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatteren på hansjacob@civita.no eller civita@civita.no.